

ÇATALCA SAVAŞI'NDA TÜRK DONANMASININ DESTEĞİ*

SUPPORT OF TURKISH NAVY IN THE ÇATALCA WAR

Ozan TUNA**

ÖZET

Balkan Savaşı'nda Türk donanmasının en başarılı olduğu cephe Çatalca Savaşı olmuştur. Lüleburgaz-Pınarhisar Savaşı'ndan sonra Şark ordusunun Çatalca hattına doğru geri çekilişi ve Tekirdağ bölgesinin boşaltılması esnasında Türk donanması Marmara Denizi ve Karadeniz'de stratejik noktalara konuşlanıp bölgeyi bombardıman ederek hem Bulgarların ilerleyişini yavaşlatmış hem de geri çekilen Türk birliklerine zaman kazandırmıştır. Bulgar ordularının Çatalca hattına saldırması esnasında da Çatalca hattının sağ ve sol cenahlarına mevzilenen Türk savaş gemileri görülen Bulgarları topa tutmuşlar ve Türk donanmasının bu faaliyeti Çatalca'daki Türk kolordularının Bulgarlar karşısında zayıf kalmasını engellemiştir. Özellikle savaş esnasında donanmanın atış menzilleri içerisindeki Bulgar bataryaları ağır kayıplara uğramışlardır. Türk donanması aynı zamanda savaş süresince Çatalca hattına deniz üzerinden yapılan asker ve mühimmat sevkiyatları da yerine getirirken Bulgar ordularının Çatalca'da durdurulmasında önemli bir vazifeyi yerine getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çatalca Savaşı, Donanma, Şark Ordusu, Barbaros Hayrettin Zırhlısı, Hamidiye Kruvazörü

ABSTRACT

Çatalca War was the most successful front of Turkish Navy in the Balkan War. After Lüleburgaz-Pınarhisar war, during the withdrawal of East army to Çatalca Line and evacuation of Tekirdağ Area, Turkish navy deployed strategical points in the Blacksea and sea of Marmara which enabled them bomb the area so that progress of Bulgarians slowed down and consequently made Turkish troops gained time. During the attack of Bulgarian troops to Çatalca line, Turkish warships which deployed to right and left wings of Çatalca line bombarded the Bulgarians. This action of Turkish navy prevented Turkish corps remain weak against Bulgarians. During the war, Bulgarian batteries which placed in the firing range of Turkish navy incurred great losses. Besides, while Turkish navy was deploying soldiers and ammunition to Çatalca line by the sea throughout the war, it fulfilled an important function in this victory.

Keywords: Çatalca War, Navy, East Army, Barbaros Hayrettin Armored, Hamidiye Cruiser

*Bu makale “Türk Deniz Ticareti Sempozyumu - 7 : Karadeniz Limanları” isimli sempozyumda tebliğ edilen bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

** Araştırma Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Tarih Bölümü.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin Çatalca Savaşı'nda mücadele ettiği Bulgaristan, 19. Yüzyılda milliyetçi duyguları olan bir millet olup 22 Eylül 1908'de Osmanlı İmparatorluğu'ndan bağımsızlığını ilan ederek Ferdinand'ı da Bulgaristan çarı ilan etmiştir. 19 Nisan 1909'da da İstanbul'da Türk-Bulgar protokolünün imzalanmasıyla Çarlık Bulgaristanı'nın bağımsızlığı Osmanlı Devleti tarafından resmen tanınmış oldu.¹ Balkan Savaşı'na giden süreçte Mayıs 1912'de Yunanistan ve Bulgaristan anlaşma sağlarken Ekim 1912'de de Karadağ, Sırbistan ve Bulgaristan anlaşma sağlamıştır.² Osmanlı Devleti ise Balkan Savaşı'nda mücadele edebilmek için ordusunu ikiye ayırarak Şark ordusu ile Trakya'yı, Garp ordusu ile de Makedonya'yı savunmayı planlamıştır.³ Fakat 700.000 askerden oluşan Balkan ordularına karşı Osmanlı ordusu ise ancak 350.000 askerden oluşuyordu.⁴

Bulgar askerlerinin 18 Ekim 1912'de sınırı geçmeye başlaması üzerine Türk ordusu da saldırıya geçmiştir.⁵ Meydana gelen Kırkkilise Savaşı'nda Türk kuvvetleri yenilgiye uğramış ve Bulgarlar Edirne ile Türk kuvvetleri arasındaki bağlantıyı da kesmiştir.⁶ 25 Ekim 1912 itibarı ile de Edirne'deki Türk kuvvetleri Edirne kalesi içerisine çekilmeye başladılar.⁷ Yenilen Türk ordusunun Vize-Burgaz hattına geri çekilmesi üzerine Bulgarlar da muhtelif kollar ile Kırkkilise

¹ Cengiz Hakov, "Bulgaristan ve Balkan Savaşı (1912-1913)", *100. Yıldönümünde Balkan Savaşı ve Edirne Sempozyumu Bildirileri*, (15 Şubat 2013), Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Edirne 2013, s. 55; M. Vedat Gürbüz, "Emergence of Bulgarian Nationalism", *İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Sayı 16, 2009, ss. 34-35

² Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi 2 (20. Yüzyıl)*, Zehra Savan-Hatice Uğur (Çev.), Küre Yayınları, İstanbul 2009, s. 102

³ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları: 1912-1913 I. Dünya Savaşı'nın Provası*, M. Tanju Akad (Çev.), Homer Kitapevi, İstanbul 2003, s. 30

⁴ Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi 2*, s. 102

⁵ Edward J. Ericson, *Defeat In Detail: The Ottoman Army In The Balkans 1912-1913*, Westport Publishing, USA 2003, p. 88; *The Times*, "Declaration of War By Turkey", (18 October 1912), p. 6

⁶ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları...*, ss.35-38; Ahmet Halaçoğlu, "Balkan Savaşları (1912-1913)", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 296-307

⁷ Nazmi Çağan, "Balkan Harbinde Edirne", *Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağanı Kitabı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993, ss. 200-201

üzerinden Lüleburgaz'a doğru ilerlemeye başladılar.⁸ Bulgar orduları ayrıca Türk ordusunun İstanbul'a doğru geri çekilişini engellemek için var güçleriyle mücadele ediyorlar idi.⁹ Kırkkilise Savaşı'ndan sonra meydana gelen Lüleburgaz-Pınarhisar Savaşı'nda da Bulgar ordusu üstün gelmiş olup Türk ordusu ise korkunç derecede kayıp vermeyerek mevcudunun büyük bir kısmını Çatalca'ya geri çekmeyi başarmıştır.¹⁰

Türk donanması ise bu süre içerisinde Karadeniz'de nakliye gemilerinin de güvenliğini sağlayıp aralıklarla Varna'yı bombardıman ediyorken 19 Ekim 1912'de Barbaros Hayrettin ve Turgut Reis zırhlıları,¹¹ 21-22 Ekim 1912'de de Hamidiye ve Mecidiye kruvazörleri ile Varna'yı bombardıman etmiştir.¹² Fakat karaya asker çıkartılmadığı sürece bombardımanın etkili olmadığı tespit edilmiş olup Türk donanmasının bombardıman yapmadan sadece Bulgar kıyılarını ablukaya alması kararı verilmiştir.¹³

Türk Ordusunun Çatalca İstihkamlarına Çekilmesi Esnasında Türk Donanmasının Desteği

Lüleburgaz Savaşı'nın neticesi belli olduktan sonra –Türk silahlı kuvvetlerinin bu hususta daha önceden eğitimi, planlaması ve tatbikatı olmamasına rağmen- Şark

⁸ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2010, s. 938; Suat Zeyrek, "I. Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlı Askerlerinin Talim, Terbiyesi ve Sonuçları Üzerine Bir Deneme", *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVID)*, Cild: 1, Sayı: 1 2012, s. 209

⁹ Ali Arslan, "Balkan Savaşında Lüleburgaz Muharebesi", *90. Yılında Balkan Savaşı ve Lüleburgaz Muharebesi*, Lüleburgaz Belediyesi Kültür Yayınları, Kırklareli, 2004, s. 57

¹⁰ Murat Tunca, *1912-1913 Balkan Harbinde Türk Harbi (Lüleburgaz-Pınarhisar Muharebesi)*, C. 3, Askeri Matbaa, İstanbul 1945, s. 131

¹¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 14, Fihrist No: 002, 2 Ekim 1912 (Aynı belgede Bulgarların umumi seferberliğe başlamalarından ötürü Bulgar donanmasının Karadeniz'de bulunan Türk savaş gemilerini tahrip etme ihtimali odluğundan da bahsetmektedir.); Sait Pertev Demirhan, *Balkan Savaşı'nda Büyük Genel Karargah*, Sema Demirtaş (Çev.), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 136; Yüzbaşı Hakkı, "Balkan Harbine Ait Karadeniz'de Bulgar Filosunun Faaliyetleri", *Deniz Mecmuası*, Sayı: 309, Temmuz 1928, ss. 46-69

¹² DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 52, 22 Ekim 1912; Ferdi Uyaniker, *Türk Donanmasında Mecidiye Kruvazörü*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, ss. 153-154

¹³ *Tanin*, "Harekat-ı Bahriye", (26 Ekim 1912), s. 3

Ordusu'nun Çatalca hattına geri çekilişinin Karadeniz ve Marmara Denizi sahillerinden donanma tarafından desteklenmesine karar verilmiştir.¹⁴

Başkomutanlığın verdiği emirde;

1)-Birinci ve İkinci Şark Orduları Çatalca istikametinde geri çekilecektir.

2)-Düşmanın bir kısım kuvveti ordunun sol yanını tehdit edip özellikle Silivri'de kıyı yollarından yaklaşma ihtimalindedir.

3)-Bu yüzden donanma kıyı boylarını tarassut edip Şark ordunun geri çekilmesini topçu ateşi ile destekleyecektir.¹⁵

Diğer taraftan ordunun geri çekilişine destek verecek gemilerin ikmallerinin sağlanması ve bu gemilere komuta edeceklerin isimlerinin ise donanma komutanlığına bildirilmesi istenilmiştir.¹⁶ Ayrıca küçük Bulgar filosunun Köstence'den gelen Türk nakliye gemilerini tahrip etmesinin engellenmesi için Türk filonun Karadeniz'de sürekli devriye gezmesi de kararlaştırılırken aynı zamanda Vize cihetinden geri çekilmekte olan Şark Ordusu'nun Midye veya o bölgeye yakın noktalardan desteklenmesi de emredilmiştir.¹⁷ Türk donanmasının Karadeniz'de Şark Ordusu'nun geri çekilmesini desteklemesi sonraları Çatalca'ya ilerleyen Bulgar ordularının Bulgar kuvvetlerince denizden desteklenmesini de büyük ölçüde engelleyecektir.¹⁸

¹⁴ Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, Deniz Matbaası, İstanbul 1932, s. 92; Umur Tuncer, *Balkan Harbinin Deniz Cephesi ve Osmanlı Donanmasının Durumu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1991, s. 210

¹⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 15, Fihrist No: 12-05, Tarih Yok; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 005, 1 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4111, Gömlek No: 308301, 4 Kasım 1912; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, Deniz Basımevi, İstanbul 1946, S. 93

¹⁶ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 10, 2 Kasım 1912

¹⁷ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4109, Gömlek No: 308131, Lef: 2, 4 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 14, Fihrist No: 002, 2 Kasım 1912; Erol Mütercimler, *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2003, s. 115

¹⁸ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 32

Şark Ordusu'nun Çatalca hattına doğru geri çekilmeye başlaması üzerine Türk subayları geri çekilen birlikler üzerinde kontrollerini kaybetmiş ve Vize-Saray hattı üzerinde korkunç bir kaçış meydana gelmiştir.¹⁹ Fakat cepheye gönderilen malzeme, öküzlerle çekilen Bulgar nakliye kolları ve Trakya yollarının acınılacak durumu da Bulgarların Türk ordusunu takip etmelerini engellemiştir.²⁰

Bulgar kuvvetleri bir taraftan Anadolu'dan takviye alınmasını önlemek amacıyla Tekirdağ istikametine ilerledikleri için Türk donanmasının bazı unsurlarını Tekirdağ'a gönderilmesi talimatı verildi.²¹ Bu nedenle Türk keşif birlikleri Tekirdağ istikametinde Bulgarların ilerleyişini takip ediyorken denizden de Tekirdağ'a Asar-ı Tevfik zırhlısı gönderilmiştir.²² 3 Kasım 1912'de donanma komutanı durumu gözlemlemek için Tekirdağ'a giderken aynı tarihte Turgut Reis zırhlısı da Çatalca'da görevlendirilmişti.²³ Ve görevlendirilen gemilerin tersane ihtiyaçları varsa bunların bir an önce giderilmesi istenilmiştir.²⁴

Yine 3 Kasım 1912'de Barbaros Hayrettin zırhlısı gece yarısı Silivri'ye gelmiş ve Yüzbaşı Cevat komutasındaki askerler karaya çıkartılmıştır. Daha sonra Hamidiye kruvazörü de Silivri'ye gelmiş olup buradaki halk kendilerinin Anadolu'ya sevk edilmelerini istemişlerdir.²⁵ Donanma komutanlığından

¹⁹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4109, Gömlek No: 308131, Lef: 2, 4 Kasım 1912; Gustav Von Hochwachter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, Sumru Soydemir (Çev.), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012, s. 52

²⁰ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları*, s. 44

²¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 19, Fihrist No: 09-18, 9 Kasım 1912; Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, Zaven Biberyan (Çev.), Aras Yayıncılık, İstanbul 2002, s. 483; Bülent Donbaloglu, *Balkan Savaşı'ndan Kurtuluş Savaşı'na Türk Deniz Stratejisi*, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Gebze 2007, s. 80; Bulgarlar, savaşın ilerleyen safhalarında Tekirdağ ve özellikle Şarköy bölgesini denizden mayınlayacaklardır. Ayrıntılı bilgi için bkz; DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 761, Sayfa No: 15, 23 Ağustos 1913

²² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005, 4 Kasım 1912; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 94

²³ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 261, Sayfa No: 231-232, 3 Kasım 1912; DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 8, 3 Kasım 1912; Diğer taraftan Türk donanmasında görev yapmakta olan İngiliz Amiral Limpos Paşa ve maiyeti de donanmanın yeni görevinde vazifelendirilmiştir. DMA, Fabrikalar Bölümü, Dosya No: 142, Sayfa No: 12, 4 Kasım 1912

²⁴ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 10, 3 Kasım 1912

²⁵ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1981, ss. 52-53; Tasvir, "Çatalca Muharebatı", (26 Nisan 1914), s. 3

Karadeniz Boğazı'na gelmesi yönünde talimat alması üzerine Mecidiye kruvazörü de önce Karaburun'a ardından da Büyükçekmece'ye gelmiştir.²⁶ 4 Kasım 1912'de Yarhisar muhribi Tekirdağ'a; Nevşehir gambotu Ereğli'ye sevk edilirken Asar-ı Tevfik zırhlısı Tekirdağ'da Nurülbahir gambotu ile birleşmiş ve Numune-yi Hamiyet muhribi ise Büyükdere'ye dönmüştür.²⁷ Kendisine de görev verilmesinin ardından Hamidiye kruvazörü, Yarhisar muhribi ve Mecidiye kruvazörü ile birleştikten sonra İstanbul'a kömür almaya gitmiştir.²⁸ Turgut Reis zırhlısı ise Çanakkale'den ayrılıp Çatalca hattının sağ cenahını oluşturan Karaburun-Terkos muntikasını tarassut etmeye başlamıştır.²⁹ Mesudiye ve Asar-ı Tevfik zırhlıları ise hasarlı olup ana makineleri ve kazganlarının tamiratı ise devam etmekteydi.³⁰

6 Kasım 1912'de Hamidiye kruvazörü Silivri'ye gitmişken aynı gün Barbaros Hayrettin zırhlısı ve Basra muhribi ise Büyükçekmece'ye gelmiştir.³¹ Bulgarların 7 Kasım 1912'de Tekirdağ sınırına dayanmalarından dolayı Hamidiye kruvazörü de Tekirdağ'da bulunan Mesudiye ve Asar-ı Tevfik zırhlılarının yanına gönderilmiştir.³² 7 Kasım 1912'de Tekirdağ civarında görünen Bulgarların bir koluna Asar-ı Tevfik zırhlısı tarafından ateş açılırken yine aynı gün Barbaros Hayrettin zırhlısı ikmal için Büyükdere'ye giderken Turgut Reis zırhlısı Basra muhribi ile birlikte Terkos bölgesini tarassut ediyor idi.³³ Ayrıca 7 Kasım 1912'ye

²⁶ DMA, *Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 146, 2 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 147, 3 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 149, 4 Kasım 1912

²⁷ Ali Haydar Emir, *Balkanlar Harbinde Türk Filosu*, s. 94

²⁸ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4111, Gömlek No: 308301, Lef: 1, 4 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 57, 2 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 58, 4 Kasım 1912

²⁹ DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1914)*, Defter No: 4363, Sayfa No: 139, 4 Kasım 1912; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 94

³⁰ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 14, Fihrist No: 002-056, 29 Ekim 1912

³¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1913)*, Defter No: 3640, Sayfa No: 72, 6 Kasım 1912; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 94

³² DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 59, 7 Kasım 1912; Ahmet Küçükkoğlu, *Türk Donanmasında Hamidiye Zırhlısı*, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003, s. 70

³³ Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 94

kadar Büyükdere’de bulunan Mecidiye kruvazörü ise bu tarihte havuzlandırılmak üzere tersaneye alınmıştır.³⁴

Donanma tarafından desteklenmesi öngörülen Çatalca hattı Rusların 1878’de bu noktaya kadar gelmelerinden ötürü önceden beri sürekli tahkim edilmiştir. Bu hatta rıhtımlar inşa edilip ağır toplar da batarya halinde konuşlandırılmış olup ihtiyaç halinde ilave toplar da konulacak şekilde inşa edilmiştir.³⁵ Fakat meşrutiyetin ilanından sonra rıhtımlar tahrip edilmiş ve özellikle İtalyan donanmasının Çanakkale Boğazı’nı zorlaması ihtimalinden dolayı buradaki ağır toplar da Çanakkale ve Bolayır’a sevk edilmiştir.³⁶ Diğer taraftan Balkan Savaşı’nın başlarından itibaren Çatalca hattının tahkimatına başkomutanlıktan verilen emir ile başlandı.³⁷ Hemen Çatalca hattına avcı hendekleri kazılmaya başlanmış olup tepelere de hendekler kazılmıştır.³⁸ Türk ordusunun Lüleburgaz-Pınarhisar Savaşı’nda çok sayıda top ve topçu zabitanı kaybetmesinden dolayı³⁹ özellikle bu hususa dikkat edilip İstanbul’dan 12 cm’lik yeni toplar gönderilirken hattı tahkim etmek amacıyla projektörler, dikenli tel ve çitlerin de hazırlanarak gönderilmesi emredilmiştir.⁴⁰ Ayrıca 25 cm’lik projektörlerin eğer Edirne’ye sevk edilmediler ise Hadımköy üzerinden Çatalca’ya gönderilmesi istenip daha önceden yerleştirilen gece görüş projektörlerinin de çalışıp çalışmadıklarına bakılmasına karar verilmiştir.⁴¹ Karadeniz Boğazı’nın bulunduğu bölgeye ise 15 cm’lik seri ateşli toplar

³⁴ Ferdi Uyanıker, *Türk Donanmasında Mecidiye Kruvazörü*, ss. 160-166

³⁵ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4109, Gömlek No: 308131, Lef: 2, 4 Kasım 1912; Mehmet Nihat, *1328-1329 Balkan Harbi*, İstanbul 1340, s. 79

³⁶ Suat Zeyrek, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2012, s. 253

³⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002, 28 Ekim 1912

³⁸ Gustav Von Hochwachter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 57

³⁹ Şevket Süreyya Aydemir, *Makedonya’dan Orta Asya’ya Enver Paşa 1908-1914*, s. 2, Remzi Kitapevi, İstanbul 1983, ss. 360-361

⁴⁰ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-004, 3 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-001, 4 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-002, 10 Kasım 1912

⁴¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-006, 4 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-005, 8 Kasım 1912

mevzilendirilirken Üçüncü Obüs Taburu'nun ve harp toplarından oluşan iki bataryanın ise kara yolu ile Çatalca'ya sevk edileceği bildirildi.⁴² Otuz Birinci Topçu Alayı'nın ise hafif cephane kolu ile birlikte kara yolu ile Çatalca'ya sevk edileceği belirtilmiştir.⁴³ Yapılan top ikmalleri ile birlikte Çatalca hattında Sırbistan'a ait 52 tane Creusot topu, birinci ve ikinci Şark ordularının beraberinde getirdikleri toplar ve mermilerinin Köstence'den getirildiği 12. Dağ Topçu Taburu'nun topları bulunuyor idi.⁴⁴

İstanbul'a 50 km uzaklıktaki Çatalca savunma hattı Karadeniz'den Marmara Denizi'ne kadar 50 km uzunluğunda ve 6.5 km derinliğinde bir hattan oluşuyor idi.⁴⁵ Bu 30 millik alanda kuzeydeki Terkos Gölü ile güneydeki Büyükçekmece Gölü doğal bir engel oluşturmuş olup deniz seviyesinden 180 m yükseklikteki Hadımköy ise hattı batıdan savunuyor idi.⁴⁶ Yağmurlu havalarda bölgede çok sayıda bataklık oluşmasına ek olarak arazinin çok sert oluşu 15 km'lik bir alanda doğal engeller oluşmasına neden olmuştur.⁴⁷ Ayrıca İstanbul'a çok yakın bir mesafede olmasından dolayı kolay bir şekilde erzak ve mühimmat sağlanabilir iken Büyükçekmece gibi doğal bir limana sahip olduğu için denizden de kolaylıkla sevkiyat yapılabilir idi.⁴⁸ Fakat diğer bir taraftan donanma açısından sağ cenahta Terkos hattındaki arazinin ormanlık ve engebeli olması gözetlemeyi ve ateş etme imkanını da o oranda kısıtlarken sol cenahtaki Büyükçekmece hattının ise geniş atış meydanlarına ve gözetleme imkanına sahip olduğu görülmektedir.⁴⁹

⁴² BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912; BOA, *A. MKT. MHM. Kataloğu*, Dosya No: 745, Gömlek No: 2, 4 Kasım 1912

⁴³ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912

⁴⁴ Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, s. 486; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi; *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, ss. 51-61

⁴⁵ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları...*, s. 45; Georges Castellan, *Balkanların Tarihi (14. Ve 20. Yüzyıl)*, Ayşegül Yaraman Başbuğu (Çev.), Milliyet Yayınları, İstanbul 1995, s. 387

⁴⁶ Edward J. Ericson, *Defeat In Detail: The Ottoman Army In The Balkans 1912-1913*, pp. 122-140

⁴⁷ The Times, "Tchaldja Lines", (2 November 1912), p. 5

⁴⁸ Tercüman-ı Hakikat, "Çatalca Hatt-ı Müdafası", (10 Kasım 1912), s. 2

⁴⁹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-015, 8 Aralık 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 14

Bu esnada Bulgarların Çerkezköy'a kadar gelmiş olmaları Türk keşif kolları tarafından tespit edilmiş ve üç koldan ilerleyen Bulgar ordusu 7 Kasım 1912'de Çorlu, 8 Kasım 1912'de Çerkezköy, 9 Kasım 1912'de Eskişehir ve 11 Kasım 1912'de de Silivri'yi ele geçirmiş olup diğer bir Bulgar yürüyüş kolu ise ışıldaklarla Sinekli istikametine ilerlemiştir.⁵⁰ Türk ordusuna oranla daha dinamik ve yüksek motivasyonlu olan Bulgar orduları⁵¹ 11 Kasım 1912 itibarıyla Terkos Gölü'nden Büyükçekmece'ye kadar uzanan hattın tepelerine vararak Karadeniz'den Marmara Denizi'ne kadar uzanan hattı tutmuş oldular.⁵² Fakat yine de Bulgarlar 100 km'lik bir yolu yedi günde yürüdüklerinden dolayı iyice yıpranmış durumda iken⁵³ Doğu Trakya'daki yolların yetersiz ve bakımsız olması Bulgarların erzak, mühimmat sevkiyatında ve topların nakli hususunda sıkıntı yaşamalarına neden olmuştur.⁵⁴

Bu arada Bulgarlar Çatalca istikametine ilerlerken bölgeye dair çok az bilgiye sahip olmalarından dolayı mihmandarlık ve ikmal-iaşe yönünden bölgedeki gayri Müslimlerden yardım almışlardır.⁵⁵ Bulgarlar aynı zamanda bu gayri Müslim unsurları silahlandırarak Türk keşif kollarına saldırı düzenlemelerini sağlamışlardır.⁵⁶ Bu nedenden dolayı Türk hükümeti Çatalca hattının gayri Müslim unsurlardan arındırılması hususunda karar almıştır.⁵⁷ Bulgarlar aynı zamanda Rusçuk limanı üzerinden savaş süresince Rusya'dan mühimmat ve erzak desteği

⁵⁰ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 7 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 19, Fihrist No: 09-19, 9 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 3, 7/8 Kasım 1912; Edward J. Ericson, *Defeat in Detail: The Ottoman Army in The Balkans*, p. 124; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, ss. 65-66

⁵¹ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkan Harbi (1912-1913); Harbin Sebepleri, Askeri Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girişi*, C. 1, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 233

⁵² Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, s. 486

⁵³ Suat Zeyrek, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, s. 252

⁵⁴ Gustav Von Hochwächter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 26; Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, ss. 483-484

⁵⁵ Mustafa Selçuk; "Marmara Havzasında Yaşan Gayri Müslim Halkın Bulgar Ordusuna Yaptığı Yardımlar", *İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 13, İstanbul 2008, s. 98; Bulgarlar İkinci Çatalca Savaşı'nda da bölgedeki gayri Müslim unsurlardan yardım almışlardır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Şark Ordusu İkinci Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkartması*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993, s. 97

⁵⁶ Gustav Von Hochwächter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 65

⁵⁷ Ahmet Halaçoğlu, "Balkan Savaşları (1912-1913)", ss. 296-307

almıştır.⁵⁸ Mühimmat ve erzak haricinde Rusya'dan toplanan gönüllüler Sivastopol-Rusçuk üzerinden Çatalca'ya sevk edilmiştir. Rus filosunun bu gibi eylemleri için Büyükdere'de bulunan Bahr-i Siyah müfrezesi komodorluğunun teyakkuz halinde olması emredilmiştir.⁵⁹

Bu arada 10 Kasım 1912'den itibaren Türk askerleri Silivri'den çekilmeye başlamış ama Bulgarların Silivri'ye girişi Barbaros Hayrettin zırhlısı ve Hamidiye kruvazörü tarafından engellenmeye çalışılmıştır.⁶⁰ Yine 10 Kasım 1912'de Hayrabolu'daki Bulgar mevzilerini bombalayan Mesudiye zırhlısı ise Tekirdağ'da tahliye işlemleri esnasında nizam kaybaldığı için şehre bir müfreze çıkartmış ve Bulgarları topçu ateşiyle şehre yaklaştırmamaya çalışsa da denizden yapılan tüm çabalara rağmen Tekirdağ teslim olmuştur.⁶¹ Tekirdağ'da kalan kara ordusunun son birlikleri de İstanbul'a getirilirken Terkos su bentlerinin korunması için de bölgeye gemi gönderilmesi istenilmiştir.⁶² Terkos Gölü'nün İstanbul için su kaynağı olmasından dolayı o esnaya kadar kara birlikleri tarafından savunulan su bentlerinin müdafaası için donanmadan yardım istenilmiştir.⁶³

11 Kasım 1912'de Bulgar orduları Karamandere-Karakızlı istikametinden ilerleyip bir bölük Bulgar süvarisi de Akvirana'ya ulaşırken Bulgar ordusunun

⁵⁸ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 92, Sayfa No: 22, 28 Ekim 1912; DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 92, Sayfa No: 27, 28 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 229

⁵⁹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4123, Gömlek No: 309208, Lef: 3, 10 Aralık 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4123, Gömlek No: 309208, Lef: 1, 12 Aralık 1912; Muavenet-i Milliye muhribinin liman defteri incelendiğinde 14 Kasım 1912'de bir Rus kruvazörünün Terkos hattında belirli noktalarda görüldüğü belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz; DMA, *Gemiler Bölümü: Muavenet-i Milliye Muhribi Liman Defteri (1911-1913)*, Defter No: 4066, Sayfa No: 48, 14 Kasım 1912

⁶⁰ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1912-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 60, 9 Kasım 1912; *Tasvir*, "Çatalca Muharebatı", (26 Nisan 1914), s. 3

⁶¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-03, 15 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-04, 15 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 76

⁶² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 131, Dosya No: 444, Fihrist No: 030, Tarih Yok; Tekirdağ limanı etkili bir tahliye için yeterli büyüklüğe sahip değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz; Mehmet Nihat, *1328-1329 Balkan Harbi*, s. 80

⁶³ Gustav Von Hochwachter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 74; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 23

diğer bir unsuru da Tekirdağ hattını geçmiştir.⁶⁴ Turgut Reis zırhlısı Terkos mevkisine sevk edilirken aynı gün Bulgar orduları Büyükçekmece hattının karşısına siper kazmaya başlamışlardır.⁶⁵ 12 Kasım 1912’de donanma için kıyıdaکی arazi ve denizden görünmeyen mevkiler aşırma yolu ile topa tutulmak için karelere bölünürken yine aynı gün Bulgar kuvvetleri Sazlıdere batısındaki sırtlarda Türk emniyet kıtalarıyla genel bir temas halinde bulunmuşlardır.⁶⁶ Hamidiye kruvazörü ise bu esnada ileri hareket yapıp Bigados ve diğer noktaları keşfederken keşif kollarının verdiği bilgiye göre Bulgar kuvvetleri Sinekli- Silivri hattına gelmiş olup iki liva ve iki batarya olduğu tahmin edilen diğer bir Bulgar unsuru ise Istranca istikametinde ilerliyor idi.⁶⁷ 12 Kasım 1912 günü sol cenahta görevli Barbaros Hayrettin ve Asar-ı Tevfik zırhlılarına ait gece nişangah fosforları Haliç’ten Mecidiye kruvazörü aracılığıyla gönderilirken⁶⁸ Barbaros Hayrettin zırhlısı Silivri’de bulunan devlet memurlarını Büyükçekmece’ye getirdiği esnada Ereğli önünde batmış bir mavnayı çıkartmaya çalışan Nevşehir gambotunu himayesine alıp Büyükçekmece’ye getirmiştir.⁶⁹ 13 Kasım 1912 günü Hamidiye kruvazörü sol cenahta Bahriye Nazırı Vekili ile birlikte tarassut vazifesi icra ederken⁷⁰ bu tarassutu esnasında Silivri’de bulunan Bulgar piyadelerine 5000-8600 metre mesafeden 113 mermi atmış ve saat 14.17’de de Bigados’un kuzeyindeki Bulgar unsurlarına ateş açarak onları geri püskürtmüştür.⁷¹ Mecidiye kruvazörü de 13 Kasım 1912’de tersaneden çıkıp Silivri’de Hamidiye

⁶⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-004, 14-15 Kasım 1912; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 95; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, s. 102

⁶⁵ Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, C. 7, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, İstanbul 1965, ss. 110-111

⁶⁶ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 92; Gökhan Atmaca, *Türk Deniz Harp Tarihinde Barbaros Zırhlısının Rolü*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Programı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012, s. 68

⁶⁷ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 61, 12 Kasım 1912; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 95; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, s. 102

⁶⁸ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 697, Sayfa No: 154-155, 12 Kasım 1912

⁶⁹ Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, ss. 110-111

⁷⁰ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1912-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 61, 13 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 006-005, 14 Kasım 1912

⁷¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 61, 13 Kasım 1912; Ahmet Küçüköğlü, *Türk Donanmasında Hamidiye Zırhlısı*, s. 71

krvazörünün yanına gitmiş ve onunla birlikte Bulgar müfrezeleri üzerine ateş açmıştır.⁷² Yine 13 Kasım 1912 günü Bulgar kıtalarının Büyükçekmece ovasına doğru genel bir ileri harekate başlamaları üzerine Büyükçekmece kasabası ahali tarafından boşaltılmıştır.⁷³ 14 Kasım 1912'de Silivri'de Hamidiye ve Mecidiye kruvazörleri ile Bulgar topçusu arasında neticesiz bir ateş teatisi olurken Terkos'a kadar tahrip edilen Bulgar unsurlarına Hamidiye kruvazörü tarafından şiddetli top ateşi açılmıştır.⁷⁴ Yine 14 Kasım 1912'de mevkisi donanmadan görünmeyen Arnavutköy civarındaki örtülü hedeflere kıyıda verilen işaretle Barbaros Hayrettin zırhlısı tarafından ateş açıldı.⁷⁵ Sağ cenahta Terkos su bentlerinin bulunduğu mevkide Turgut Reis zırhlısı geniş bir alanı ateş baskını altına alırken Mecidiye kruvazörüne daha sonra Mesudiye zırhlısı ile birlikte Karaburun'a gelerek sağ cenahta Turgut Reis zırhlısına katılmaları emredilmiş olup bu esnada donanma komutanı vekili de Mecidiye kruvazöründe bulunuyor idi.⁷⁶

Bu sırada başkomutanlık ve donanma komutanlığı, donanmanın görev sahası hususunda fikir ayrılığına sahipken başkomutanlık, 10 Kasım 1912'de⁷⁷ ve 11 Kasım 1912'de donanmanın Ege Denizi'ne çıkması için talimat vermiştir.⁷⁸ Başkomutanlığın böyle bir karar vermesinde Yunan donanmasının en son olarak Bozcaada'yı da işgal etmesi önem arz etmekte olup⁷⁹ ayrıca Yunan donanmasının Ege Denizi'nde hakim kaldığı sürece Bulgar ordusunun her türlü sevkياتının Yunan donanması tarafından temin edileceği bildiriliyor idi.⁸⁰ Aynı zamanda Çanakkale Boğazı'na ve Saroz körfezine yönelik muhtemel bir Yunan taaruzunu

⁷² Nizamettin Akerman, *Balkan Harbinde Osmanlı Deniz Muharebeleri*, Deniz Basımevi, İstanbul 1981, ss. 53-54; Ferdi Uyaniker, *Türk Donanmasında Mecidiye Kruvazörü*, ss. 160-166

⁷³ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1981, s. 54

⁷⁴ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 61, 14 Kasım 1912; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekati (1912-1913)*, s. 112

⁷⁵ Gökhan Atmaca, *Türk Deniz Harp Tarihinde Barbaros Zırhlısının Rolü*, s. 68

⁷⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 125, Dosya No: 19, Fihrist No: 23-01, Tarih Yok. Ferdi Uyaniker, *Türk Donanmasında Mecidiye Kruvazörü*, ss. 160-166

⁷⁷ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 35, 10 Kasım 1912

⁷⁸ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 14, 11 Kasım 1912

⁷⁹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308301, Lef: 4, 8 Kasım 1912

⁸⁰ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4111, Gömlek No: 308301, Lef: 5, 8 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4111, Gömlek No: 308301, Lef: 6, 8 Kasım 1912

engellenmenin tek yolunun da Türk donanmasının Ege Denizi'ne çıkması olduğu belirtiliyor idi.⁸¹ Bu yüzden Ege Denizi'ne çıkacak gemiler belirlenmiş olup bunlar gemiler; Barbaros Hayrettin, Turgut Reis, Mesudiye ve Asar-ı Tevfik zırhlıları, Hamidiye ve Mecidiye kruvazörleri, on kıta muhrip ve torpidobottan oluşuyor idi.⁸² Aynı zamanda Türk donanmasında danışmanlık yapan İngiliz Amiral Limpos Paşa ise sunduğu raporunda Türk donanmasının Yunan donanmasında üstün olduğunu belirterek donanmanın Ege Denizi'ne çıkılmasını istemiştir.⁸³ Fakat ana filo ilave savaş gemisi gelmeden Çatalca hattından ayrılmayacağını belirtmiştir.⁸⁴ Ayrıca donanmanın üçe ayrılarak hem Ege Denizi'ne çıkması hem de Çatalca hattını destekleyip Karadeniz'deki nakliye hattını da muhafaza edemeyeceği bildiriliyordu.⁸⁵ Diğer taraftan Şevket Turgut Paşa, Bolayır bölgesine yapılacak genel bir Bulgar taaruzunda sağ cenahının mutlaka donanma tarafından desteklenmesi gerektiğini dile getiriyorken⁸⁶ Bolayır bölgesine Çatalca hattından güç kaydırmanın da mümkün olmadığı zikredilmişti.⁸⁷ Daha da önemlisi Çatalca hattı Terkos mevki komutanı Tevfik Paşa, Silivri cihetine büyük tonajlı gemilerin gönderilmesi gerektiğini belirterek bölgenin donanma tarafından desteklenmemesi durumunda felaketin muhakkak olacağını bildirmişti.⁸⁸ Bunun üzerine Ege Denizi'ne çıkış hareketinden vazgeçilip donanamaya Çatalca'daki cenahların savunulması ve Bolayır'daki Şevket Turgut Paşa'nın ordusunun desteklenmesi görevi verildi.⁸⁹

⁸¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-008, 15/16 Kasım 1912 (Bahr-i Sefit Boğazı Kuva-yi Mürettebe Komutanı Şevket Turgut Paşa'nın Raporudur.)

⁸² DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 93, Sayfa No: 36, 10 Kasım 1912

⁸³ Hilmi Bayur, "Balkan Savaşı'nda Türk Filosunun Durumu", *Belleten*, Cilt: XLII, Sayı: 165, Yıl: 1978-Ocak, s. 94; Aynı makalede Limpos Paşa'nın Yunan donanmasını savaşa zorlamak için işgal altındaki Ege adalarından birisine asker çıkartılmasının uygun olacağını belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için aynı makale s. 97

⁸⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 027, 15 Kasım 1912

⁸⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 131, Dosya No: 44, Fihrist No: 001-44, 15 Kasım 1912

⁸⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-008, 15/16 Kasım 1912

⁸⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 027, 15 Kasım 1912

⁸⁸ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-001, 14 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-02, 14 Kasım 1912

⁸⁹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 131, Dosya No: 44, Fihrist No: 001-44, 15 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 04-01, 15 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 202, Dosya No: 54, Fihrist No: 001-030, 28 Kasım 1912

Çatalca Savaşı'nda Türk Donanmasının Desteği

Şark orduları iki koldan geri çekilip I. , II, ve IV. Kolordular Çorlu-Çatalca tren hattının güneyinden, V. XVII. ve XVIII. Kolordular ise Istranca üzerinden hattın kuzeyinden Çatalca hattına gelmiş iken Çatalca hattının müdafaası için şimdiye kadar mevcut bulunan Birinci ve İkinci Şark orduları lağvedilmiş ve Şark orduları komutanı Abdullah Paşa da Birinci Ordu müfettişliğine atanmıştır.⁹⁰ Şark ordusunun lağvedilmesiyle birlikte başkomutanlık karargahına bağlı üç nizamiye kolordusuyla, iki redif kolordusu ve bir bağımsız süvari tugayından kurulu bir Çatalca Ordusu oluşturulmuş ve komutası da Nazım Paşa'ya verilmiştir.⁹¹ Buna göre sol cenah, birinci; merkez cenah, ikinci ve sağ cenah ise üçüncü nizamiye kolordusu tarafından savunulacaktı. ⁹² Türk donanması ise yavaş yavaş Terkos ve Büyükçekmece bölgesine sevk edilmeye başlamış olup⁹³ Karaburun ve Çatalca'da bulundurulacak erkan-ı harbiye zabitlerinin de zikredilen yerlere gönderilmesi emredilmiştir. ⁹⁴ Ayrıca Türk torpidobotları ise Bulgarların denizden olası bir saldırısına karşı Karadeniz Boğazı'nın ve sağ cenahın belirli noktalarını korumakla görevlendirilmişlerdir.⁹⁵ Diğer taraftan sağ cenahta Terkos bölgesinde donanmanın kıyıdaki kara unsurları ile muhabere edebilmesi için bölgeye bir istasyon kurulması talimatı verilmiştir.⁹⁶ Başkomutanlık ise Çatalca hattına gönderilecek olan harp toplarının henüz gelmediğini ve daha önceden gönderilen

⁹⁰ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308231, Lef: 1, 9 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308231, Lef: 3, 7 Kasım 1912; Gustav Von Hochwächter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 52

⁹¹ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, ss. 16-23

⁹² Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, ss. 94-95; Başkomutan Vekili Nazım Paşa'dan alınan telgrafta Hadımköy'de bulunan kolordu hattının daha geriye çekilmemesini belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 9, 8/9 Kasım 1912

⁹³ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4111, Gömlek No: 308301, Lef: 2, 8/9 Kasım 1912

⁹⁴ DMA, *Defterler Bölümü: Erken-ı Harbiye-yi Bahriyeye Mahsus Müsveddelik Defter (1912-1913)*, Defter No: 157, Sayfa No: Tasnifsiz, 10 Kasım 1912; DMA, *Defterler Bölümü: Erkan-ı Harbiye-yi Bahriyeye Mahsus Müsveddelik Defter (1912-1913)*, Defter No: 157, Sayfa No: Tasnifsiz, 10 Kasım 1912

⁹⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 006-005, 14 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 006, 22 Kasım 1912

⁹⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-005, 15/16 Kasım 1912

12 cm'lik topların da zayıf hücum topları olduğunu belirtmiştir.⁹⁷ Bu yüzden Çatalca hattına gönderilecek topların bir an önce gönderilmesi istenirken Köstence'de olduğu belirtilen top mermilerinin ise Çatalca'ya getirileceği bildirilmiştir.⁹⁸ Ve yine Çatalca hattına yüz elli ton tel örgü ve kazık gönderilmiş olup lüzum olması durumunda daha fazla da gönderileceği belirtilmiştir.⁹⁹ Ayrıca Türk hükümeti Çatalca'nın İstanbul'un savunulmasında yeterli olmaması ihtimaline karşı Akpınar-Ispartakule hattını oluşturmaya çalışırken başkentin İstanbul'dan Bursa'ya kaydırılması da düşünülüyordu.¹⁰⁰

15 Kasım 1912 tarihi itibariyle cenahların muhafazasına memur edilen savaş gemileri ve bu gemilerin sorumluluk alanları şu şekildedir:

Sol Cenah (Büyükçekmece Hattı)-Donanma komutan vekili Albay Tahir komutasında Barbaros Hayrettin ve Asar-ı Tefvik zırhlıları ile yedi adet muhrip

Sağ Cenah (Terkos Hattı)-Donanma komutan vekili yardımcısı Albay Ramiz komutasında Turgut Reis ve Mesudiye zırhlıları ile Mecidiye kruvazörü¹⁰¹

Sağ ve sol cenahların muhafazasına memur edilen gemilerin çatışmaya girmeden önce tersane ihtiyaçları varsa bunların bir an önce giderilmesi de emredilmiştir.¹⁰²

15 Kasım 1912'de Terkos'da asıl muharebe hattı önünde Mesudiye zırhlısı tarafından Bulgar mevzilerine ateş açılırken¹⁰³ Barbaros Hayrettin zırhlısı yine

⁹⁷ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 3, 7/8 Kasım 1912

⁹⁸ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 7 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912

⁹⁹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 2, 8/9 Kasım 1912

¹⁰⁰ Süleyman Kocabaş, *Son Haçlı Seferi Balkan Harbi 1912-1913*, Vatan Yayınları, İstanbul 2000, s. 141; Suat Zeyrek, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, s. 256

¹⁰¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1913)*, Defter No: 3640, Sayfa No: 75, 15 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 150, 14 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 131; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, s. 112

¹⁰² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 003-004, 14 Kasım 1912

¹⁰³ *Tasvir*, "Mesudiye'nin Bombardımanı", (17 Kasım 1912), s. 2

aynı tarihte Bulgar karargahının bulunduğu noktalara ve Mimarşinan'a ateş açsa da olumlu sonuçlar alamadı.¹⁰⁴ Yine aynı tarihte Tekirdağ'ın çok stratejik bir yer olmasından dolayı Mecidiye kruvazörü Tekirdağ'a gidip şehrin doğusundaki Bulgarların eline geçmemiş noktalarda mevzilenerek Bulgar unsurlarını topa tutmuş olup aynı günün gecesinde Tekirdağ'ın doğusundaki bölge Türk gemileri tarafından tarassut edilmiştir.¹⁰⁵ Diğer taraftan 15 Kasım 1912 günü Bahriye Nazırı vekili Salih Paşa, Hamidiye kruvazörü ile keşfe çıkmış ve saat 09.15'de başlayan tarassutta görülen tüm mevzilere ateş açılırken Tekirdağ'a kadar ilerlenip Bulgarlar ile ateş teatisi yapılmış olup Hamidiye kruvazörü o gün toplam 56 top ateşi yapmıştır.¹⁰⁶ Aynı gün sağ cenahta saat 11.30'da Bulgar bataryası ile Türk donanması arasında karşılıklı bombardıman icra edilmiş ve mezkur Bulgar bataryası tahrip edilmiştir.¹⁰⁷ Yapılan bombardımanlarda donanma ile ordu arasında işbirliği yapılmak suretiyle daha önceden örtülü mevzi ve hedeflere atış tecrübeleri ve talimleri yapılmamış olduğu için yapılan bombardıman bir türlü düzene girmiyorken kıyıda verilen işaretler sürekli değiştiği için Türk savaş gemilerinin atışları hedefi bulmakta zorlanıyor idi.¹⁰⁸

16 Kasım 1912'de ise Bulgarların Büyükçekmece'deki Türk gemileri üzerine ateş açması üzerine sahilden verilen işaretle 9 numaralı koordinat merkezi dahilinde Bulgarların 540 m rakımlı tepede oldukları anlaşılmış ve saat 07.20'de harekete geçen Barbaros Hayrettin zırhlısı bu mevkiye 10,5 ve 8,8 cm'lik topları ile ateş açmıştır.¹⁰⁹ Aynı gün Turgut Reis zırhlısı öğleden önce Tarfa Köyü

¹⁰⁴ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Liman Defteri (1912-1913)*, Defter No: 3643, Sayfa No: 91, 15 Kasım 1912; Gökhan Atmaca, *Türk Deniz Harp Tarihinde Barbaros Zırhlısının Rolü*, s. 68

¹⁰⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 005-03, 15 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Gayret-i Vataniye Muhribi Liman Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3828, Sayfa No: 45, 15 Kasım 1912; *Tasvir*, "Çatalca Muharebatı", (20 Nisan 1914), s. 3

¹⁰⁶ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 62, 15 Kasım 1912; Ahmet Küçüköğlü, *Türk Donanmasında Hamidiye Zırhlısı*, s. 72

¹⁰⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 020, 15 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 020-001, 15 Kasım 1912 (Donanma Komutanlığından Baş Komutanlık Vekaletine Gönderilen Rapor.)

¹⁰⁸ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, s. 54

¹⁰⁹ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1913)*, Defter No: 3640, Sayfa No: 76, 16 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Gayret-i Muhribi Liman Defteri*

öğleden sonra da Celep Köyü'nde Bulgar mevzilerine ateş açmış, daha sonra karaya asker çıkartarak Darbağoz ilerisindeki Osmanlı Köyü'nde Türk birliklerine yardım etmiştir.¹¹⁰ Yine aynı gün Küçükçekmece'ye kömür almaya giden Hamidiye kruvazörü kısa bir süre sonra savaş mevkiine geri dönmüştür.¹¹¹

17 Kasım 1912 sabahı itibariyle Bulgarlar Çatalca'da neredeyse tüm noktalarda 150.000 asker, Türk ordusu ise Terkos ve Büyükçekmece gölleri arasında 104.500 askerden oluşuyordu.¹¹² Çatalca hattına taaruz edecek olan Bulgar kuvvetleri, Lüleburgaz Savaşı'na katılmış olan Bulgar kuvvetleriyle –I. ve III. Bulgar ordusu-Makedonya'dan getirilen üç dört tümen kadar Bulgar ve Sırp askerlerinden oluşuyorlar idi.¹¹³ Bulgar kurmayının maksadı tüm cephelerden aynı anda saldırıya geçmek ve herhangi bir noktanın çökmesi durumunda yedek kuvvetlerle o mevkiye yüklenmekti.¹¹⁴ Aynı zamanda Istranca ormanlarının kuzeyinde mevzilenip sahte hücumlar ile Türk ordusunu kuşatmaya da çalışacak idi.¹¹⁵ Fakat üç kolordu tarafından savunulacak olan Çatalca'daki Türk mevzisi Kikkilise ve Lüleburgaz-Pınarhisar'daki mevzilerinden çok daha güçlüydü.¹¹⁶

17 Kasım 1912 sabahı saat 03.50'de Bulgar orduları sol cenahtan Mimar Sinan sırtlarından şiddetli bir makineli tüfek ateşi ile çatışmayı başlattılar ve makineli tüfek ateşi saat 04.30'da sona ermiş olup 06.30'da mevki olarak taaruza başlatmışlardır.¹¹⁷ Bunun üzerine saat 09.00 itibariyle Barbaros Hayrettin zırhlısı

(1912-1913), Defter No: 3828, Sayfa No: 45, 16 Kasım 1912; *Tasvir*, “Çatalca Muharebatı”, (26 Nisan 1914), s. 3

¹¹⁰ Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, s. 113; Mithat Işın, *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, s. 104

¹¹¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 62, 16 Kasım 1912

¹¹² Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 97; İgor Despot'un eserinde Çatalca Savaşı'nda Türk ordusunun kuvvetini 190.000; Bulgar ordusunun ise 120.000 ile 170.000 arasında olduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz; İgor Despot, *Balkan Wars In The Eyes of the Warring Parties: Perceptions and Interperceptions*, USA 2012, P. 89

¹¹³ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 49

¹¹⁴ Aram Andonyan, *Balkan Savaşı*, s. 487

¹¹⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 202, Dosya No: 54, Fihrist No: 001-030, 28 Kasım 1912

¹¹⁶ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları*, s. 45

¹¹⁷ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Liman Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3643, Sayfa No: 92, 17 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Taşoz Muhribi Liman Defteri (1912-1913)*, Defter No: 4317, Sayfa No: 95, 17 Kasım 1912; *Tercüman-ı Hakikat*, “Donanma Kumandanlığının Harp Raporu”, (19 Kasım 1912), s. 3

Bulgar bataryalarına karşı ateşe başladı.¹¹⁸ Fakat yapılan atışları bir türlü düzene girmemesi üzerine karadaki Türk unsurları gemilerin azami menzilleri olan 15.000 metreden daha fazla mesafeye ateş etmelerini istemişlerdir.¹¹⁹ Sol cenahta 9 numaralı koordinat merkezinin verdiği işaretle yapılan bombardımanda Papazburgaz köyü yakılarak barınılamayacak hale getirilmiş ve karadaki Türk unsurlarının da Bulgarların altı tane bataryasının Mandra köyünün 500 m kuzeyinde olduğunu bildirmişlerdir.¹²⁰ Daha sonra ikmal yapan Hamidiye kruvazörü de muharebeye dahil olurken Sol cenahtaki gemiler Büyükçekmece gölü civarındaki Taştepe’de mevziye top yerleştirmeye çalışan Bulgar bataryalarını da dağıtmışlardır.¹²¹

Sağ cenahta ise Turgut Reis zırhlısı saat 10.30’da gelen talimat üzerine Celepköyü karşısında konuşlanıp tüm sahil şeridini topa tutmuş ve daha sonra mevki değiştirip Osmanlı köyü civarına ateş açmıştır.¹²² Turgut Reis zırhlısının ilk atışları düzensiz ve isabetsiz olurken yaklaşık bir saat sonra attığı mermiler Bulgar batarya ve metrislerine isabet etmeye başlamıştır.¹²³ Yine sağ cenahta Mesudiye zırhlısı 540 m rakımlı tepeden Türk gemilerine ateş açan Bulgar bataryasını sustururken Turgut Reis zırhlısı ise gece boyunca Terkos-Karaburun hattında devriye gezmiştir.¹²⁴

Gün boyunca sağ ve sol cenahlardaki Türk zırhlılarının yaptığı bombardıman sonucunda Terkos müfrezesi Bulgarları birkaç mil geri süpürmüşken 17 Kasım 1912’de Türk filosunun yaptığı bombardıman gün

¹¹⁸ DMA, *Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Liman Defteri (1912-1913)*, Defter No: 3643, Sayfa No: 92, 17 Kasım 1912

¹¹⁹ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, s. 55

¹²⁰ *Tercüman-ı Hakikat*, “Donanma Kumandanlığının Harp Raporu”, (19 Kasım 1912), s. 3

¹²¹ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 63, 17 Kasım 1912; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, s. 115

¹²² DMA, *Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1914)*, Defter No: 4363, Sayfa No: 138, 17 Kasım 1912; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, ss. 112-113; *Tasvir*, “Vaziyet-i Harbiye”, (18 Kasım 1912), s. 1

¹²³ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, s. 56

¹²⁴ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 169; *Tasvir*, “Çatalca Muharebatı”, (26 Nisan 1914), s. 3

boyunca İstanbul'dan işitilmiştir.¹²⁵ Özellikle Bulgar filosunun sağ cenahta etkili olmaması ve sadece Varna ve Burgaz limanlarını savunabilecek bir durumda olması¹²⁶ Türk filosunun manevra alanını artırmış olup Bulgarlar ise bu eksikliklerini teyyareler ile kapatmaya çalışmışlardır.¹²⁷

Donanma komutan vekilinin hareket hakkında verdiği raporunda 15 km karelik bir alanın donanma tarafından ateş baskısı altına alındığını bildirmekle birlikte 17 Kasım 1912 günü sona ererken Hadımköy'de bulunan Asar-ı Tevfik zırhlısı ile Hamidiye kruvazörünün Bolayır'da bulunan Şevket Turgut Paşa'nın emrine gönderilmesi istenmiş olup¹²⁸ Mecidiye kruvazörü ise Varna'yı tarassut etmeye gönderilmiştir.¹²⁹ Karada ise 3. Bulgar tümeninin 1. ve 2. Tugay birlikleri saldırıya başladıktan sonra Türk birliklerinin topçu ve makineli tüfek ateşi ile ilerleyemez duruma gelmişler, güneyde ise 2. Tugay birlikleri Türk mevzilerine ancak 500 m kadar yaklaşabilmişler iken kuzeyde ise 24. Piyade alayı Yazlıkköy sırtlarını ele geçirse de daha ileri gidememiştir.¹³⁰ Gustav Von Hochwachter ise 17 Kasım 1912 günü kara ve denizde icra edilen topçu muharebesini modern savaşların en büyük ve en şiddetli topçu muharebesi olarak nitelendirirken Türklerin başarılı olmasında Krupp toplarının etkisinden söz etmektedir.¹³¹

18 Kasım 1912 günü Çatalca hattı şiddetle müdafaa olunacağı bildirilirken sol cenahta hava sisli olduğu için hem Barbaros Hayrettin hem de Masudiye zırhlısı ancak öğleden sonra Bulgar kuvvetlerine karşı müdahalede bulunabildiler.

¹²⁵ Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, ss. 103-104; *The Times*, "The Firing Heard in The Capital", (18 November 1912), p. 6

¹²⁶ DMA, *Mektubi Kataloğu*, Dosya No: 7543, Sayfa No: 14, 3 Kasım 1908; Yüzbaşı Hakkı, "Balkan Harbine Ait Karadeniz'deki Bulgar Filosunun Faaliyetleri", *Deniz Mecmuası*, Sayı: 309, Temmuz 1928, ss. 49-69

¹²⁷ *Tasvir*, "Bulgar Teyyareleri", (21 Kasım 1912), s. 2; Bulgarların bombardıman haricinde keşif ve propaganda amacı ile de kullandıkları teyyareleri kendi pilotları olmadığı için çoğunlukla Rus pilotlar kullanıyor idi. Ayrıntılı bilgi için bkz; Bülent Yılmaz, "Balkan Harbinde Hava Gücü: Askeri Havacılıkta Perdenin Açılışı", *Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, ss. 229-254

¹²⁸ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4119, Gömlek No: 31175, Lef: 1, Tarih Yok; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, s. 115

¹²⁹ DMA, *Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)*, Defter No: 4055, Sayfa No: 151, 17 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912

¹³⁰ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 148

¹³¹ Gustav Von Hochwachter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, ss. 95-98

¹³²Öğleden sonra saat 14.00'de sol cemahta Papazburgaz cihetinde bulunan istasyondan denizden top ateşi açılması hususunda talep gelmesi üzerine Mesudiye zırhlısı 24 cm'lik toplarıyla bombardımana başlamıştır.¹³³ Aynı gün saat 21.40'da yine sol cemahta Mimar Sinan sırtlarında çatışma olmuş ve saat 00.45'de Büyükçekmece köprüsünde siper kazan Bulgarlar donanma ateşiyle dağıtılmışlardır. ¹³⁴ Fakat özellikle Mesudiye zırhlısının bombardımanı, havanın sisli olması nedeniyle etkili olmamıştır.¹³⁵

18 Kasım 1912 günü sağ cemahta Üçüncü Kolordu muharebeye devam ederken Türk topçu ve makineli tüfek ateşinin etkisinden dolayı Bulgarlar bulundukları sırtlardan ileri gidememişken sis yüzünden de Bulgar topçuları bu hareketi gerektiği gibi destekleyememiştir.¹³⁶ Sağ cemahta Terkos bölgesinde bulunan Turgut Reis zırhlısı, Denizli müfrezesinin ilerleyişini desteklemek için sahil boyu ilerlerken Celep Köyü'nde bulunan Bulgar bataryasını 5 tane 28 cm'lik; 54 tane 10,5 cm'lik; ve 6 tane 8,8 cm'lik top mermisi atarak susturdu. ¹³⁷ Sağ cemahta gün boyunca projektör memurları İstanbul'dan gelirken Karadeniz'deki filo komutanlığı Bulgarların saldırıyı durdurduklarını bildirmiştir.¹³⁸

18 Kasım 1912 günü sol cemahta görevli bulunan Hamidiye kruvazörü¹³⁹
19 Kasım 1912 günü Kumburgaz'da Asar-ı Tevfik zırhlısının yanına gelip

¹³² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4114, Gömlek No: 308497, Lef: 1, 19 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 206

¹³³ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912

¹³⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-011, 18/19 Kasım 1912; DMA, *Gemiler Bölümü: Taşoz Muhribi Liman Defteri (1912-1913)*, Defter No: 4317, Sayfa No: 96, 18 Kasım 1912; *Tercüman-ı Hakikat*, "Donanma Kumandanlığının Raporu", (20 Kasım 1912), s. 3 (Donanma Kumandanlığından Gelen 19 Kasım 1912 Tarihli Telgraf)

¹³⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912

¹³⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-006, 18 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 182

¹³⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912; Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, s. 115; Ali Haydar Emir, *Balkan Harbinde Türk Filosu*, s. 104

¹³⁸ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-011, 18 Kasım 1912; *Tasvir*, "Çatalca Muharebatı", (19 Kasım 1912), s. 1

¹³⁹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 042, 18 Kasım 1912

Bulgarlara ateş açtıktan sonra Tekirdağ'da devam etmekte olan geri çekilmeyi projektörle desteklemiştir.¹⁴⁰ Ayrıca Hamidiye kruvazörü süvarisi Rauf Bey, karaya asker çıkartarak siperleri dolaşmış ve Hamidiye'nin ateş desteğinde Türk müfrezeleri ileri keşif hareketleri yapmışlardır.¹⁴¹ Aynı gün saat 07.30'da sol cenahta Mimar Sinan sırtlarından ilerleyen bir kol Bulgarların karşı ateşi ile karşılaşması ve örtülü bataryaların da Türk gemilerine karşı faaliyete geçmesi üzerine Barbaros Hayrettin ve Mesudiye zırhlıları Mimar Sinan sırtlarını dövmeye başlayarak Türk müfrezesinin geri dönmesini sağlamışlardır.¹⁴² Aynı gün öğleden sonra yine sol cenahta saat 13.00'de ise Arnavutköy ile 540 m rakımlı tepeye Barbaros Hayrettin zırhlısı 10,5 cm'lik ve 8 cm'lik topları ile bombardıman yapmıştır.¹⁴³

19 Kasım 1912 günü sağ cenahta ise Denizli fırkası sabah 07.00'den beri taaruzla devam ettiklerini ve Bulgarların ise şiddetli makineli tüfek ateşi ile savunma yaptıklarını bildirerek donanma desteğinin mutlaka sağlanmasını istemiştir.¹⁴⁴ Ayrıca Terkos müfrezesi ileri hareket yaptıklarını fakat Ormanlı bölgesindeki Istranca deresini geçemediklerini bildirip bir tabur Bulgar askeri ile çatışmanın devam ettiğini ifade etmiştir.¹⁴⁵ Bunun üzerine Karaburun'daki Terkos komutanlığına gönderilen talimatta münferit olarak Bulgarlara saldırmamaları ve Mandra Köyü ile Derbent arasında kalarak donanma himayesinde hareket etmeleri emredilmiştir.¹⁴⁶ 19 Kasım 1912 günü sağ cenahta Bulgarların Terkos bölgesindeki Türk birliklerine yaptıkları saldırı püskürtülürken¹⁴⁷ geceden istifade edilerek bazı Türk kıtalarının Bulgar hatlarının ilerisine atılmaları sağlanmıştır.¹⁴⁸

¹⁴⁰ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 64, 19 Kasım 1912

¹⁴¹ *Tasvir*, "Çatalca Muharebatı", (24 Nisan 1914), s. 3

¹⁴² DMA, *Gemiler Bölümü: Taşoz Muhribi Liman Defteri (1912-1913)*, Defter No: 4317, Sayfa No: 96, 19 Kasım 1912; Gökhan Atmaca, *Türk Deniz Tarihinde Barbaros Zırhlısının Rolü*, s. 70

¹⁴³ *Tercüman-ı Hakikat*, "Donanma Kumandanlığının Raporu", (20 Kasım 1912), s. 3 (Donanma Komutanlığından Gelen 19 Kasım 1912 Tarihli Telgraf)

¹⁴⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-008, 19 Kasım 1912

¹⁴⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-009, 19 Kasım 1912

¹⁴⁶ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-012, 19 Kasım 1912

¹⁴⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 10, 19 Kasım 1912

¹⁴⁸ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-007, 18/19 Kasım 1912

Aynı gün yapılan ilave sevkiyatlarla Çatalca'daki Türk ordusunun mevcudu 125-130.000'e ulaşmıştır.¹⁴⁹

20 Kasım 1912 günü sol cenahta kıydan verilen talimatla Arnavutköy, 540 m rakımlı tepe ve Bulgar avcı siperlerine seri toplarla ateş açılmış ve öğleden sonra Barbaros Hayrettin zırhlısı Bigados'u etkili bir şekilde bombalamıştır.¹⁵⁰ Bir taraftan da Çatalca hattının tahkimine devam ediliyorken aynı gün sağ cenahta Türk kuzey kanat müfrezesi genel durumdan habersiz olarak taarruza devam etmiş, fakat Turgut Reis zırhlısı ateşini sadece bir kısım Bulgar kuvveti üzerinde toplayabildiğinden müfrezenin saldırısı topçu ateşinden yoksun kalmıştır.¹⁵¹ Yine aynı gün Hamidiye kruvazörü ise iki torpidobot ile birlikte Varna'yı ablukaya almaya gönderilmiştir.¹⁵² Hamidiye kruvazörünün bu vazifesi 24 Kasım 1912'de kendisinin Varna'da Drazki torpidobotu tarafından vurulmasına neden olmuştur.¹⁵³ Hamidiye kruvazörü burada aldığı hasardan dolayı akın hareketine çıkacağı Ocak 1913'e kadar Haliç tersanesinde bakıma alınacaktır.¹⁵⁴

Çatalca Savaşı'nda Türk donanmasının Bulgar noktalarını bombalamaktan başka vazifeleri de olmuş olup özellikle sağ cenahta Terkos müfrezesini himaye etmek için Karaburun üzerinden donanma tarafından cephane sağlanmış olup¹⁵⁵ savaş sırasında Anadolu'dan getirilen askerlerin de donanma tarafından Çatalca hattına sevki sağlanmıştır.¹⁵⁶ Bezm-i Alem gibi pek çok nakliye gemisi ile

¹⁴⁹ Suat Zeyrek, *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, s. 258

¹⁵⁰ Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, s. 57

¹⁵¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 188, Dosya No: 23, Fihrist No: 002-013, 1 Aralık 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 225

¹⁵² Erol Mütercimler, *Destanlaşan Gemiler: Hamidiye, Yavuz, Nusret, Alemdar*, Kastaş Yayınları, İstanbul 1987, s. 17

¹⁵³ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 296, Dosya No: 5, Fihrist No 005-003, 23/24 Kasım 1912; *The Times*, "Naval Action off Varna", (25 November 1914), p. 5; Drazki torpidobotu Bulgaristan'ın Fransa'nın Creuzot fabrikasından 1908'de satın aldığı torpidobotlardan birisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz; DMA, *Mektubi Kataloğu*, Dosya No: 7543, Sayfa No: 14, 13 Kasım 1908

¹⁵⁴ Tevfik İnci, "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazünün Akın Hareketi", *Donanma Dergisi Eki*, Sayı: 399, İstanbul 1952, ss. 3-5

¹⁵⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 007-012, 19 Kasım 1912

¹⁵⁶ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 2, 8/9 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 03-03, 12 Kasım 1912

Karadeniz sahillerinden asker toplayıp sağ cenahta Midye bölgesine sevk edilirken¹⁵⁷ Anadolu'dan getirilen Amasya ve Trabzon taburları sol cenahta Ayestefanos'a sevk edilmiştir.¹⁵⁸ Çatalca'daki orduya Köstence'den alınan mühimmat özellikle de top mermisi de donanma tarafından Çatalca'ya getirilirken¹⁵⁹ Köstence'ye gidip gelen gemilerin muhafazası da donanmanın savaş gemileri tarafından sağlanmıştır.¹⁶⁰ Donanmanın icra ettiği en önemli vazifelerden birisi Bulgarların geri hatlarına küçük müfrezeler ile çıkartma yapıp müfrezelerin çete muharebesi yapmasını sağlamak idi.¹⁶¹ Örneğin, Seksen Birinci Alaydan üç yüz kişilik makineli tüfekli bir müfreze Karaburun'dan vapurlarla alınarak Tarfa cihetindeki Bulgar hatlarının gerisine atılması emredilmiştir.¹⁶² Bu birlikler atılırken birliklerin denizden muhafazası da Zuhaf korveti tarafından sağlanmıştır.¹⁶³ Ayrıca donanmaya bağlı gemiler sağ cenahta Midye-Karaburun arasında sürekli devriye gezerek Bulgarlara çıkartma yapma ihtimali verip özellikle Bulgar Birleştirilmiş Ordular grubuna bağlı birliklerin burada çakılı kalmasına sebep olmuştur.¹⁶⁴ Diğer taraftan donanma özellikle sol cenahta sürekli teyakkuz halinde olduğu için Bulgarlara denizden olası bir ikmal durumuna karşı yabancı bandıralı ticaret gemilerini de muayene edilerek geçişlerine izin verilmiştir. Ayrıca bu muayene edilen gemilerden Bulgarlar hakkında bilgi alınmaya da çalışılmıştır.¹⁶⁵

22 Kasım 1912'de General Dimitriev, I. ve III. Bulgar ordularının muharebe gücünün 85.597 asker olduğunu belirtse de bu birliklerin hücum

¹⁵⁷ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 297, Dosya No: 5, Fihrist No: 03-03, 12 Kasım 1912; Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 66

¹⁵⁸ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912

¹⁵⁹ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4110, Gömlek No: 308181, Lef: 1, 8/9 Kasım 1912

¹⁶⁰ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 92, Sayfa No: 27, 28 Kasım 1912

¹⁶¹ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 006, 14 Kasım 1912

¹⁶² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 006-002, 17 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 006-003, Tarih Yok; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 006-004, Tarih Yok

¹⁶³ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 127, Dosya No: 23, Fihrist No: 006-008, Tarih Yok.

¹⁶⁴ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 225

¹⁶⁵ DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 62, 15 Kasım 1912

potansiyelleri şu an için sona ermişti.¹⁶⁶ Bulgarlar verdikleri kayıplardan ötürü Çatalca hattında durdurulmuşlar¹⁶⁷ ve Bahriye komutanlığının verdiği bilgiye göre, Çatalca'daki hattan 7 km geri çekilmişlerdir. ¹⁶⁸ Çatalca'da alınan sonuçtan padişah da çok memnun olmuş ve tüm kolordular ile harbiye nazırına tebriklerini içeren telgraflar göndermiştir.¹⁶⁹

Çatalca Savaşı'nda Bulgarların kayıpları 10.000 civarında idi. ¹⁷⁰ Bulgarların burada verdikleri kayıplardan ötürü Bulgaristan'da gösterilerin yapılması üzerine¹⁷¹ Bulgarların Selanik'te bulunan 35.000 asker, 8500 at, 1500 öküz, 1700 katardan oluşan 7. ordusu Karaburun limanından alınarak 95 parça gemiden oluşan Yunan nakliye filosu tarafından Dedeağaç'a sevk edilmiştir.¹⁷² 24 Kasım 1912'de icra edilen Bulgar sevkıyatı gün boyunca devam etmiş olup¹⁷³ sevkıyat yapılırken Yunan donanmasına ait dört torpidobot ve Delfin denizaltısı Türk donanmasının yapacağı bir karşı harekate karşı Çanakkale Boğazı'nda bulunmuşlardır.¹⁷⁴

Türk savaş erkanı ise Bulgarların tüm savaş vasıtalarını kaybetmelerinden dolayı yapılacak karşı hareketin durumu kendi lehlerine çevirebileceğini iddia ediyorken Yunan donanmasının da Midilli adasına asker çıkartması ¹⁷⁵ ve daha

¹⁶⁶ Richard C. Hall, *Balkan Savaşları*, s. 51

¹⁶⁷ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, s. 945

¹⁶⁸ *Tercüman-ı Hakikat*, "Çatalca Meydan Muharebesini Kazandık", (20 Kasım 1912), s. 1

¹⁶⁹ Suat Zeyrek, *I. Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, s. 264

¹⁷⁰ Gustav Von Hochwachter, *Balkan Savaşı Günlüğü*, s. 102

¹⁷¹ *Tercüman-ı Hakikat*, "Bulgar Efkar-ı Umumiyesi", (26 Kasım 1912), s. 2

¹⁷² ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 296, Dosya No: 3, Fihrist No: 008-009, 25 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 299, Dosya No: 3, Fihrist No: 01-07, 28 Kasım 1912; BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4117, Gömlek No: 308737, Lef: 1, 26 Kasım 1912 (Roma Sefaretinden Hariciye Nezareti Aracılığıyla Başkomutan Vekili Nazım Paşa'ya Gönderilen Telgraf); Bilal Şimşir, *Ege Sorunu Belgeler*, ss. 330-331; Georges Castellan; *Balkanların Tarihi (14. ve 20. Yüzyıl)*, s. 387

¹⁷³ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 131, Dosya No: 44, Fihrist No: 001-28, 24 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 296, Dosya No: 3, Fihrist No: 003-005, 28-29 Kasım 1912

¹⁷⁴ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 299, Dosya No: 3, Fihrist No: 01-07, 28 Kasım 1912; Delfin denizaltısı Yunanistan'ın 1912'de Fransa'da imal ettirip kendi filosuna kattığı 311 ton ağırlığında bir denizaltıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Zisis Fotakis, *Greek Naval Strategy and Policy 1910-1919*, Routledge Publishing, USA 2005, pp. 45-46

¹⁷⁵ ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 139, Dosya No: 73, Fihrist No: 05-23, 25 Kasım 1912; ATASE, *BLH Kataloğu*, Klasör No: 143, Dosya No: 93, Fihrist No: 004-003, Tarih Yok.

sonra Sakız adasına yönelmesi ¹⁷⁶ Türk donanmasının Ege Adası'na öncelik vermesine sebep olacaktır. Aynı zamanda Yunan donanmasının Çanakkale Boğazı'na dair saldırı planları hala mevcut olması ¹⁷⁷ Türk yetkililerin Bulgarlar ile mütareke masasına oturmasını sağlayacaktır.

26 Kasım 1912-3 Aralık 1912 tarihleri arasında bir taraftan mütareke görüşmeleri yapılıyorken diğer taraftan Çatalca ordu birlikleri kendi savunma bölgelerinde tahkimat, eğitim ve ikmal işleriyle uğraşıyorlar idi. ¹⁷⁸ En nihayetinde 3 Aralık 1912'de Çatalca'da Bağşayış köyünde ateşkes imzalanmıştır. ¹⁷⁹ Yapılan ateşkes anlaşmasına göre Türk donanması Varna ve Burgaz limanlarına uyguladığı ablukayı kaldıracak ve Bulgar trenleri Edirne hattından geçerek Çatalca'daki orduları ile bağlantı kurabilecekler idi. ¹⁸⁰ Fakat, Türklerin Edirne'deki ordularına aynı şekilde yardım göndermelerine müsaade edilmeyecekti. ¹⁸¹

Sonuç

Balkan Savaşları üzerine yapılan çalışmalarda genellikle Türk donanmasının Balkan Savaşı'nda etkili olamadığı ve özellikle Yunanistan ile yapılan savaşta varlık gösteremediği belirtilmektedir. Türk donanması Ege adalarının işgali sürecinde ve daha sonrasında Ege Denizi'ne açılıp bölgede varlık göstermemesi sonucunda Ege adaları Yunanistan hakimiyetine girmiştir. Fakat 18 Ekim 1912-3 Aralık 1912 tarihleri arasında Türk donanması Karadeniz'de hakimiyet sağlayarak hem Varna ile Burgaz limanını abluka altına alıp zaman zaman da bu limanları bombardıman etmiş ve Köstence'den alınan harp mühimmatının İstanbul'a sağ salim getirilmesini sağlamıştır. Ayrıca Bulgaristan kıyılarını ablukaya alarak Bulgaristan'ın Rusya'dan yardım almasını asgari seviyeye indirmiştir. Daha da

¹⁷⁶ DMA, *Mülga-yı Bahriye Kataloğu*, Dosya No: 92, Sayfa No: 27, 28 Kasım 1912

¹⁷⁷ BOA, *BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)*, Dosya No: 4117, Gömlek No: 308737, Lef: 1, 26 Kasım 1912 (Roma Sefaretinden Hariciye Nezareti Aracılığıyla Başkomutan Vekili Nazım Paşa'ya Gönderilen Telgraf)

¹⁷⁸ Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, s. 236

¹⁷⁹ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. 9, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 266

¹⁸⁰ Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, s. 945

¹⁸¹ Ahmet Halaçoğlu, "Balkan Savaşları", ss. 296-307

önemlisi geri çekilen Şark ordusunun kıyı emniyetini sağlayarak Bulgar ordusu tarafından tacize ve saldırıya uğramasını engellemiştir. Özellikle Çatalca Savaşı'nda Türk donanması Büyükçekmece ve Terkos hattında konuşlanarak Bulgar ordusunun her hattan topyekün saldırıya geçmesini topçu ateşi ile engellemiştir. Aynı zamanda Çatalca Savaşı esnasında yapılan ileri hareketler ve Bulgar birliklerinin arkasına sızma eylemleri de donanma ateşi himayesinde gerçekleşmiş olup özellikle geri çekilme durumu donanmanın projektör desteği ile sağlanmıştır. Türk savaş gemilerinin icra ettiği bombardıman eylemleri dışında nakliye filosuna mensup gemiler Anadolu'dan getirilen askerlerin cepheye gönderilmesinde rol oynarken ayrıca Bulgar hatlarının gerisine çete savaşı yapmak için atılan birlikler ve bu birliklerin sevkıyatı esnasındaki muhafazaları da donanmaya ait gemiler tarafından icra edilmiştir. Diğer taraftan Tekirdağ ve Silivri gibi noktaların boşaltılması ve bu bölgelerden projektörle geri çekilme gibi hususlar da donanma tarafından yapılırken Bolayır bölgesinin savunulması da yine donanma tarafından desteklenmiştir. Netice olarak İstanbul'a girmesine kesin gözüyle bakılan Bulgar ordusu Çatalca'da donanmanın açık bir desteği ile durdurulurken donanma ise bu görevi eski diye nitelendirilen gemileri sayesinde yerine getirmiştir.

Ek 1: DMA, *Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)*, Defter No: 3906, Sayfa No: 62, 15 Kasım 1912 (Bahriye Nazırı Vekili Salih Paşa Nezaretinde Hamidiye Kruvazörünün Sol Cenahta Belirli Noktaları Bombalaması)

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

a)- Genelkurmay Askeri Tarih Daire ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE)

Balkan Harbi Kataloğu (BLH)

b)- Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Deniz Müzesi Arşivi (DMA)

Mülga-yı Bahriye Kataloğu

Mektubi Kataloğu

Fabrikalar Bölümü

Gemiler Bölümü: Hamidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1911-1913)

Gemiler Bölümü: Mecidiye Kruvazörü Seyir Defteri (1904-1914)

Gemiler Bölümü: Turgut Reis Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1914)

Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Seyir Defteri (1910-1913)

Gemiler Bölümü: Muavenet-i Milliye Muhribi Liman Defteri (1911-1913)

Gemiler Bölümü: Barbaros Hayrettin Zırhlısı Liman Defteri (1912-1913)

Gemiler Bölümü: Gayret-i Vatanîye Muhribi Liman Defteri (1912-1913)

Gemiler Bölümü: Taşoz Muhribi Liman Defteri (1912-1913)

Defterler Bölümü: Erkan-ı Harbiye-yi Bahriyeye Mahsus Müsveddelik Defter (1912-1913)

c)- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

BEO Kataloğu (Bab-ı Ali Evrak Odası)

A MKT. MHM. Kataloğu

HR. SYS. Kataloğu (Hariciye Nezareti Siyasi Kısım)

Gazeteler

The Times

Tanin

Tasvir

Tercüman-ı Hakikat

Tetkik Eserler

Akerman, Nizamettin; *Balkan Harbinde Osmanlı Deniz Muharebeleri*, Deniz

Basımevi, İstanbul 1981

- Andonyan, Aram; *Balkan Savaşı*, Zaven Biberyan (Çev.), Aras Yayıncılık, İstanbul 2002
- Armaoğlu, Fahir; *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Alkım Yayınevi, İstanbul 2010
- Arslan, Ali; “Balkan Savaşlarında Lüleburgaz Muharebesi”, *90. Yılında Balkan Savaşları ve Lüleburgaz Muharebesi*, Lüleburgaz Belediyesi Kültür Yayınları, Kırklareli 2004
- Atmaca, Gökhan; *Türk Deniz Harp Tarihinde Barbaros Zırhlısının Rolü*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Yeniçağ Tarihi Programı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012
- Balkan Harbi Tarihi, *Osmanlı Deniz Harekatı (1912-1913)*, C. 7, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Basımevi, İstanbul 1965
- Bayur, Hilmi; “Balkan Savaşı’nda Türk Filosunun Durumu”, *Belleten*, Cilt: XLII, Sayı: 165, 1978, ss. 94-104
- Bostan, İdris-Ali Karamahmut, *Trablusgarp ve Balkan Harplerinde İşgal Edilen Ege Adaları ve İşgal Telgrafları*, Stratejik Araştırma ve Milli Komite Yayınları, Ankara 2003
- Castellan, Georges; *Balkanların Tarihi ((14. Ve 20. Yüzyıl)*, Ayşegül Yaraman Başbuğu (Çev.), Milliyet Yayınları, İstanbul 1995
- Çağan, Nazmi; “Balkan Harbinde Edirne”, *Edirne’nin 600. Fetih Yıldönümü Armağanı Kitabı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1993
- Demirhan, Sait Pertev; *Balkan Savaşı’nda Büyük Genel Karargah*, Sema Demiraş (Çev.), Alfa Yayıncılık, İstanbul 2012
- Despot, İgor; *Balkan Wars In The Eyes of The Warring Parties: Perceptions and Interceptions*, USA 2012
- Donbaloğlu, Bülent; *Balkan Harbinden Kurtuluş Savaşına Türk Deniz Stratejisi*, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Gebze 2007
- Emir, Ali Haydar; *Balkan Harbinde Türk Filosu*, Deniz Matbaası, İstanbul 1932

- Ericson, J. Edward; *Defeat In Detail: The Ottoman Army In The Balkans 1912-1913*, Westport Publishing, USA 2003
- Fotakis, Zisis; *Greek Naval Strategy and Policy 1910-1919*, Routledge Publishing, USA 2005
- Genelkurmay Başkanlığı, *Balkan Harbi (1912-1913); Harbin Sebepleri, Askeri Hazırlıklar ve Osmanlı Devleti'nin Harbe Girişi*, C. 1, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993
- Genelkurmay Başkanlığı, *Balkanlar Harbinde Osmanlı Donanmasının Deniz Muharebeleri*, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Basımevi, İstanbul 1981
- Gürbüz, M. Vedat; "Emergence of Bulgarian Nationalism", *İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 16, 2009, ss. 27-51
- Hakov, Cengiz; "Bulgaristan ve Balkan Savaşı (1912-1913)", *100. Yıldönümünde Balkan Savaşı ve Edirne Sempozyumu Bildirileri*, (15 Şubat 2013), Edirne Valiliği Kültür Yayınları, Edirne 2013
- Halaçoğlu, Ahmet; "Balkan Savaşları (1912-1913)", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 13, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, ss. 296-307
- Hall, C. Richard; *Balkan Savaşları: 1912-1913 I. Dünya Savaşı'nın Provası*, M. Tanju Akad (Çev.), Homer Kitapevi, İstanbul 2003
- Hochwachter, Von Gustav; *Balkan Savaşı Günlüğü*, Sumru Soydemir (Çev.), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2012
- Işın, Mithat; *1912-1913 Balkan Harbi Deniz Cephesi*, Deniz Basımevi, İstanbul 1946
- İnci, Tefvik; "Balkanlar Harbinde Hamidiye Kruvazörünün Akın Hareketi", *Donanma Dergisinin Eki*, Sayı: 399, İstanbul 1952, ss. 1-75
- Jelovich, Barbara; *Balkan Tarihi 2 (20. Yüzyıl)*, Zehra Savan-Hatice Uğur (Çev.), Küre Yayınları, İstanbul 2003
- Karal, Enver Ziya; *Osmanlı Tarihi*, C. 9, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996
- Kocabaş, Süleyman; *Son Haçlı Seferi Balkan Harbi 1912-1913*, Vatan Yayınları, İstanbul 2000

- Küçüköğlu, Ahmet; *Türk Donanmasında Hamidiye Zırhlısı*, İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2003
- Mütercimler, Erol; *Destanlaşan Gemiler; Hamidiye, Yavuz, Nusret, Alemdar*, Kastaş Yayınları, İstanbul 1987
- ; *İmparatorluğun Çöküşüne Denizden Bakış*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2003
- Nihat, Mehmet; *1328-1329 Balkan Harbi*, İstanbul 1340
- Selçuk, Mustafa; “Marmara Havzasında Yaşayan Gayri Müslim Halkın Bulgar Ordusuna Yaptığı Yardımlar”, *İstanbul Üniversitesi Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 13, İstanbul 2008, ss. 77-83
- Süreyya, Şevket Aydemir; *Makedonya'dan Orta Asya'ya Enver Paşa 1908-1914*, C. 2, Remzi Kitapevi, İstanbul 1983
- Şimşir, Bilal; *Ege Sorunu Belgeler (1912-1913)*, Cilt: 1, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989
- Tunca, Murat; *1912-1913 Balkan Harbinde Türk Harbi (Lüleburgaz-Pınarhisar Muharebesi)*, C. 3, Askeri Matbaa, İstanbul 1945
- Tuncer, Umur; *Balkan Harbinin Deniz Cephesi ve Osmanlı Donanmasının Durumu*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1991
- Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Balkan Harbi Şark Ordusu; Birinci Çatalca Muharebesi*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993
- Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, *Şark Ordusu İkinci Çatalca Muharebesi ve Şarköy Çıkartması*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1993
- Uyaniker, Ferdi; *Türk Donanmasında Mecidiye Kruvazörü*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009
- Yılmaz, Bülent; “Balkan Harbinde Hava Gücü: Askeri Havacılıkta Perdenin Açılışı”, *Dokuzuncu Askeri Tarih Semineri Bildirileri*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 2006, ss. 229-254

- Yüzbaşı Hakkı, “Balkan Harbine Ait Karadeniz’de Bulgar Filosunun Faaliyetleri”, *Deniz Mecmuası*, Sayı: 309, Temmuz 1928, ss. 46-69
- Zeyrek, Suat; “I. Dünya Savaşı Öncesinde Osmanlı Askerlerinin Talim, Terbiyesi ve Sonuçları Üzerine Bir Deneme”, *Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVID)*, Cild: 1, Sayı: 1, 2012
- Zeyrek, Suat; *Birinci Balkan Savaşı Yenilgisinin İç ve Dış Sebepleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2012